

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ AKRAN KABULLERİNİN OKULA UYUM DEĞİŞKENLERİ ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ETKİSİ

Yard.Doç.Dr. Hülya GÜLAY
Pamukkale Üniversitesi-Türkiye
hgulay@pau.edu.tr

Hatice ERTEN
Kızılcabölük HİA Anaokulu-Türkiye
erten_hatice@hotmail.com

Özet

Araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarının akranları tarafından kabul edilme düzeyinin okula uyum değişkenleri (okulu sevmeye, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme) üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Araştırmada, ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Denizli ili merkez ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden, 5-6 yaş grubundan 99 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama sürecinde akranlar tarafından kabul edilme düzeyini ortaya koymak için Resimli Sosyometri Ölçeği, okula uyum değişkenlerinin belirlenmesi için de 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Okul Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği, anasınıfı öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Resimli Sosyometri Ölçeği ise araştırmacılar tarafından çocuklara bireysel olarak uygulanmıştır. Araştırmanın verileri SPSS 13.0 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Veri analizinde, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Tekniği ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi'nden yararlanılmıştır. Sonuçlara göre, akranlar tarafından kabul edilme düzeyi ile okulu sevmeye, işbirlikli katılım ve kendi kendini yönetme düzeyleri arasında olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Akranlar tarafından kabul edilme düzeyi ile okuldan kaçınma düzeyi arasında olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Ayrıca akranlar tarafından kabul edilme düzeyinin, okula uyum ile ilgili okulu sevmeye, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme değişkenlerini ayrı ayrı anlamlı biçimde yordadığı belirlenmiştir. Bulgular göstermektedir ki, akranlar tarafından kabul edilme düzeyi, okula uyum değişkenleri içinde en yüksek düzeyde okuldan kaçınmayı, ardından okulu sevmeye, işbirlikli katılım ve kendi kendini yönetme değişkenlerini yordayıcı etkiye sahiptir. Sonuçlar, küçük çocukların akran ilişkilerinin, okula uyum açısından önem taşıdığını ifade etmektedir. Bu nedenle öncelikle okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin, dönem başından itibaren çocukların akran ilişkilerini geliştirici çalışmaları (sosyal beceri etkinlikleri, işbirlikli grup etkinlikleri) düzenli olarak uygulamaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra sosyometri, gözlem gibi tekniklerle çocukların akran ilişkilerinin yapısı ortaya konulmalıdır. Konu ile ilgili Türkiye'de yapılacak araştırmalar açısından da bakıldığında, çocukların akranları tarafından kabul edilmelerinin yanı sıra okula uyum üzerinde etkili olabilecek farklı değişkenler de incelenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Akran Kabulü, Okula Uyum, Okul Öncesi Dönem Çocukları.

GİRİŞ

Günümüzdeki gelişmeler, okullaşma oranındaki artış ve yaşam koşulları doğrultusunda, 5-6 yaş çocukları, okul öncesi eğitim sayesinde okulla tanışmakta, düzenli olarak akranlarıyla birlikte olma şansına sahip olmaktadır. Bu durum, çocukların gelişme ve büyüme sürecine önemli katkılar sağlarken, okula uyum, akran

kabul-reddi gibi kavramları da ortaya koymaktadır. Akranlar tarafından kabul edilme, akran grubu tarafından seilmeyi ifade etmektedir. Akran kabulü bir çocuğun akran grubu tarafından seilme ve seilmeme derecesi ile ortaya çıkan görünümüdür (Choi and Kim, 2003; Ladd, Birch and Buhs, 1999; Ladd, Kochenderfer and Coleman, 1997; Lindsey, 2002). Okul öncesi dönemdeki akran kabul ve reddi, okul öncesi dönemden sonra da görülebilecek etkilere sahiptir (Gülay, 2010; Ladd and Burgess, 2001; Patterson-Mallin, 2003; Shepherd, 2008). Şöyle ki, yaşamın ilk yıllarında akranları tarafından reddedilen çocuklarda, ilköğretim ve lise dönemlerinde okulu bırakma, akademik başarısızlık, akran reddinin devamı, suç işleme gibi sorunlar görülebilmektedir (Beyazkürk, Anliak ve Dinçer, 2007; Choi and Kim, 2003; Hay, 2006; Ladd and Burgess, 2001). Bunun temel nedenlerinden biri, okul öncesi dönemdeki gelişimin hızı ve kalıcı etkileri, diğeri de anaokullarındaki akran kabul-red algısının sonraki yıllarda da devam edebilmesidir (Denham and Holt, 1993). Okul öncesi eğitimin ilk yılında akranlar tarafından kabul edilme-reddedilme, eğitimin ikinci yılında da devam edebilmektedir. Akranları tarafından kabul edilen çocuklar, daha az davranış sorunu gösterirler, akranları tarafından sevilirler, reddedilenlere göre daha çok arkadaşla sahiptirler, etkinliklerde diğerk çocuklar tarafından sıklıkla tercih edilirler (Bradley, 2001; Diesendruck and Ben-Eliyahu, 2006; Reijntjes, Stegge and Terwayt, 2006; Slaughter, Dennis and Pritchard, 2002). Akranları tarafından reddedilen çocuklarda saldırganlık, zorbalık başta olmak üzere birçok davranış sorunu görülebilmektedir. Akranları tarafından pek sevilmezler, dışlanırlar (Denham and Holt, 1993; Ladd and Price, 1987; Ironsmith and Poteat, 1990).

Okul öncesi dönemin çocuğa sağladığı diğerk bir ilk deneyim alanı, okula uyumdur. Bu dönemde okula uyumun belirleyicilerinin başında akran ilişkileri ve çocuk-öğretmen ilişkisi gelmektedir. Bunun en temel nedeni, okul öncesi eğitim programının özgün yapısında, gün içinde yapılan etkinliklerin çocuk-çocuk, öğretmen-çocuk etkileşimini gerektirmesidir. Dolayısıyla okul öncesi eğitimde okula uyum ve akran ilişkileri arasındaki etkileşim dikkat çekmektedir. Türkiye’de küçük çocukların akran ilişkileri ve okula uyumları ile ilgili çalışmalar ve uygulamalar son yıllarda artış göstermiş olsa da, yurt dışındaki çalışmalar kadar çeşitlilik göstermemektedir. Küçük çocukların anaokuluna uyumunu kolaylaştırmak adına, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde gerçekleştirilen bir uygulamada; anaokulları, ilköğretim 1. sınıf öğrencileriyle birlikte bir hafta önce eğitim-öğretim yılına başlamaktadır. Bu uygulama ile çocukların okula uyum sağlama, alışma süreçlerini kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Konu ile ilgili çalışmalara bakıldığında da, Yeşil (2008) tarafından yapılan ve okul öncesi eğitimin çocukların ilköğretim 1. sınıftaki okula uyumlarına etkisinin ele alındığı çalışmada, okul öncesi eğitimin, ilköğretime uyumu kolaylaştırdığı ortaya konulmuştur. Soysal ve Bodur (2004) tarafından okul korkusu ile ilgili hazırlanan bir inceleme yazısında, ilköğretim dönemindeki okul korkusunun, okul öncesi dönemdeki gelişim sürecinin yön verebildiği vurgulanmıştır. Seven (2010) tarafından, çocukların okul öncesinden ilköğretime geçişlerinde okula uyumları, bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları açısından incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, okul öncesi dönemdeki bağlanma şeklinin ve çekingen-utangaç davranışların çocukların ilköğretimdeki okula uyumları üzerinde etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile öğretmenlerin sınıf yönetimi profillerinin incelendiği bir çalışmada, otoriter sınıf yönetimi profili ile çocukların işbirlikli katılımları ile okuldan kaçınma

düzeyleri arasında ilişki bulunurken, okulu sevme ve kendi kendini yönetme alt ölçekleri arasında ilişki bulunmamıştır. Taktir edilen, başı boş ve aldırılmaz sınıf yönetimi profilleri ile okulu sevme, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme alt ölçekleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamıştır. Bu araştırmanın sonuçları, genel anlamda anaokulu öğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri ile çocukların okula uyumları arasında ilişkinin olmadığını göstermektedir (Gülay ve Ekici, 2009). Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubundan 140 çocuğun katıldığı bir çalışmada, çocukların sosyal becerileri gerçekleştirme sıklıklarının okulu sevme, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme düzeyleri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Gülay, 2011). Görüldüğü gibi küçük çocukların, okul öncesi dönem boyunca gelişmeye başlayan ve şekillenen okula uyumları ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar sayı olarak yeterli değildir. İçerik olarak bakıldığında da araştırmanın bir bölümü, okul öncesi eğitimin, ilköğretimdeki okula uyum üzerindeki etkisini ele almıştır. Okul öncesi dönem içerisindeki okula uyumun gelişimini, farklı değişkenlerle etkileşimini ele alan çalışmalar oldukça azdır. Yaşam içinde önemli bir yere sahip bu dönemdeki akran ilişkilerinin, okula uyumun ve bu değişkenlerin ilişkilerini ele alan çalışmalara ihtiyaç vardır. Bununla birlikte Türkiye’de okul öncesi eğitimin zorunlu eğitime dahil edilmesine yönelik pilot uygulamalar hız kazanmaktadır. İleriki dönemlerde, okullaşma oranlarının artmasıyla da daha çok sayıda çocuk, 5-6 yaşından itibaren zorunlu eğitime başlayacaktır. Konu ile ilgili eğitim sistemindeki uygulamaların hız kazanması ancak buna karşılık yapılan araştırmaların yetersiz kalması, daha çok sayıda ve farklı içerikteki çalışmaları gerekli kılmaktadır. Bu sayede, küçük çocukların okula uyum süreci ile ilgili dinamikler, değişkenler ortaya konulacak, konunun önemi ve etkilerine vurgu yapılabilecektir. Buradan yola çıkarak, araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarının akranları tarafından kabul edilme düzeyinin okula uyum değişkenleri üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymaktır.

Bu amaçla, şu sorulara yanıt aranmıştır: Çocukların akranları tarafından kabul edilme düzeyinin, okulu sevme düzeyi üzerinde yordayıcı etkisi bulunmakta mıdır ? Çocukların akranları tarafından kabul edilme düzeyinin, işbirlikli katılım düzeyi üzerinde yordayıcı etkisi bulunmakta mıdır ? Çocukların akranları tarafından kabul edilme düzeyinin, okuldan kaçınma düzeyi üzerinde yordayıcı etkisi bulunmakta mıdır ? Çocukların akranları tarafından kabul edilme düzeyinin, kendi kendini yönetme düzeyi üzerinde yordayıcı etkisi bulunmakta mıdır ?

YÖNTEM

Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Örneklem: Araştırmanın örneklem grubunu, Denizli ili merkez ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden, 5-6 yaş grubundan 99 çocuk oluşturmuştur. Örneklem grubu, basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Basit rastgele örnekleme yönteminde, Denizli il merkezinde, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarının listesi yapılarak, kura çekilmiştir. Kurada, 5 okul seçilmiştir. Çalışma, beş okulda yer alan beş anasınıfındaki

99 çocuk ile yürütülmüştür. Çocuklardan 59'u (% 59.6) kız, 40'ı (%40.4) erkektir. Çocukların yaş ortalaması, 5 yıl, 6 ay, 23 gündür (en çok 6 yıl, 1 ay; en az 5 yıl, 3 gün).

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama sürecinde akranlar tarafından kabul edilme düzeyini ortaya koymak için Resimli Sosyometri Ölçeği, okula uyum değişkenlerinin belirlenmesi için de 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği Kullanılmıştır.

Resimli Sosyometri Ölçeği: Asher, Singleton, Tinsley ve Hymel tarafından 1979' da geliştirilen ölçekte, her bir çocuğa sınıftaki arkadaşlarının fotoğrafları tek tek gösterilir ve fotoğraftaki arkadaşını ne kadar sevdiği sorulur. Çocuk soruya vereceği cevaba göre arkadaşının fotoğrafını, üzerinde Gülen Yüz (Çok severim cevabını temsil etmektedir), İfadesiz Yüz (Az Severim cevabını temsil etmektedir), Üzgün Yüz (Hiç sevmem cevabını temsil etmektedir) resimlerinin bulunduğu kutulardan birinin içine atar. Ölçek, Gülay (2008) tarafından güvenilirlik-geçerlik çalışmalarıyla Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bu çalışmalar kapsamında, araştırmacı tarafından ölçeğe üç madde daha eklenerek ölçeğin Türkçe versiyonu 4 maddeli olarak son halini almıştır. Ölçeğe eklenen üç soruda, çocukların arkadaşlarıyla yan yana oturmayı, etkinlik yapmayı ve oyun oynamayı ne kadar sevdikleri sorulmaktadır. Uyarlama çalışmaları sırasında ölçeğin iç tutarlık katsayısı .91 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin tüm maddeleri hem madde toplamda, hem madde kalanda istatistiksel anlamda .001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Sonuçlara göre ölçeğin tüm maddelerinin güvenilir olduğu anlaşılmış ve ölçekte kalmalarına karar verilmiştir. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin Türkçe formunun iki defa uygulanması sonucuna bağlı olarak elde edilen test tekrar-test güvenilirliği katsayısı .981' dir. Bu sonuç, ölçeğin devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunu ifade etmektedir. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin kapsam geçerliği çalışmasında uzman görüşünden yararlanılmıştır. Okul öncesi eğitim konusunda uzman 6 akademisyen, psikoloji alanında bilim uzmanlığı almış 1 psikolog ve tecrübeli 2 anaokulu öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Kriter geçerliği için, ölçeğin uygulamasına başlamadan evvel araştırmacı tarafından çocuklara sorulan "Sınıfta en sevdiğin üç arkadaşının adını söyler misin ?" sorusu kullanılmıştır. Sorulara verilen cevaplar araştırmacı tarafından kaydedilmiş ve ilk adı söylenen çocuğa 3, ikinci olarak adı söylenen çocuğa 2, adı söylenen çocuğa da 1 puan verilmek suretiyle uygulamanın sonunda her çocuğun bu sorudan aldığı toplam puanlar hesaplanmıştır. Kriter geçerliğinin belirlenmesinde Resimli Sosyometri Ölçeği' nden alınan puanlar ile uygulama öncesinde sorulan "Sınıfta en sevdiğin üç arkadaşının adını söyler misin ?" sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen puanlar arasındaki ilişki Pierson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Yöntemi ile belirlenmiştir. Resimli Sosyometri Ölçeği ile "Sınıfta en sevdiğin üç arkadaşının adını söyler misin ?" sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen puanlar arasında .05 düzeyinde istatistiksel olarak olumlu yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeğin her bir maddesinin ayırdedici gücüne ilişkin "t" test analizi sonuçlarına göre .001 düzeyinde anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum, Resimli Sosyometri Ölçeği' nin ayırdedici güce sahip olduğunu göstermektedir. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin maddelerinden elde edilen toplam puan, sosyal konumu ifade etmektedir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek oluşu, akran grubu içinde popüler olmayı, toplam puanın düşük oluşu akran grubu

içinde sevilmemeyi, reddedilmeyi ifade etmektedir. (Gülay, 2008). İç tutarlılık katsayısı .90 olarak belirlenmiştir.

5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği: Ölçek, 1996’ da Ladd, Kochenfender ve Coleman tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçek, 25 maddeden ve 4 alt ölçekten oluşmaktadır. Okulu sevmek alt ölçeği, 5 maddeden oluşmakta ve öğretmenin çocuğun okulu ne kadar sevdiği hakkındaki algısını ölçmektedir. İşbirlikli katılım alt ölçeği, 8 maddeden oluşmakta, çocuğun öğretmenin otoritesini, sınıf kurallarını ve sorumluluklarını kabul derecesini ölçmektedir. Beş maddeden oluşan Okuldan kaçınma alt ölçeği, çocuğun sınıf ortamından kaçınma eğilimiyle ilgili öğretmen algısını belirlemektedir. Kendi kendini yönetme alt ölçeğinde 7 madde bulunmaktadır ve ölçek, çocuğun sınıf içindeki bağımsız ve ben merkezci davranışlarını ölçmektedir. Ölçekteki her madde “Uygun Değil”, “Uygun” ve “Tamamen Uygun” ifadeleriyle değerlendirilmektedir (Birch and Ladd, 1997). Ölçeğin Türkçe geçerlik-güvenirlik çalışmaları yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe’ye uyarlanan ölçeğin iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için .70 olarak bulunmuştur. Okulu sevmek alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı, .81, işbirlikli katılım ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı, .84, okuldan kaçınma alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı .73, kendi kendini yönetme ölçeğinin ise .67’dir. Ölçeğin test- tekrar test uygulamaları arasında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir ($r = .97$ $p < .01$). Okulu sevmek alt ölçeğinin ($r = .56$ $p < .01$), işbirlikli katılım alt ölçeğinin ($r = .96$ $p < .01$), okuldan kaçınma ($r = .86$ $p < .01$) ve kendi kendini yönetme alt ölçeğinin ($r = .97$ $p < .01$) test- tekrar test uygulamaları arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Türkçe formun görünüm geçerliği 3 uzman tarafından incelenmesi ile sağlanmıştır. Ayrıca ölçeğin yapısal geçerliği madde analizi yapılarak belirlenmiştir. Alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarının yüksek oluşu (.67-.84 arasında) alt ölçeklerin kendi içinde tutarlı olduklarının bir kanıtı olarak yani ölçeğin yapısal geçerliğe sahip olduğunun bir kanıtı olarak kabul edilmiştir. Ölçek alt ölçekler doğrultusunda değerlendirilebildiği gibi toplam puan üzerinden de değerlendirilebilmektedir. Alt ölçeklerden ve tüm ölçekten alınan toplam puanların yüksek oluşu okula uyum düzeyinin yüksekliğini ifade etmektedir (Önder ve Gülay, 2010).

Araştırma kapsamında yapılan iç tutarlılık katsayısı analizi sonuçlarına göre, tüm ölçek için .70, okulu sevmek alt ölçeği için .82, işbirlikli katılım alt ölçeği için .82, okuldan kaçınma alt ölçeği için .73, kendi kendini yönetme alt ölçeği için ise .70 olarak belirlenmiştir.

Uygulama: Araştırmada, 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği, anasınıfı öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Öğretmenler, çocuklarla ilgili yaklaşık beş aylık genel gözlemleri doğrultusunda formları doldurmuşlardır. Veri toplama sürecinden önce öğretmenler, araştırma ve ölçekler hakkında bilgilendirilmişlerdir. Resimli Sosyometri Ölçeği ise araştırmacılar tarafından çocuklara bireysel olarak uygulanmıştır. Uygulama sırasında çocuklar, bireysel olarak anasınıfı bünyesindeki özel bir odaya alınmıştır. Odada, masa üzerinde yapılan uygulamada, anasınıfındaki çocukların resimleri kullanılarak çocuklara 4 soru sorulmuş ve cevapları doğrultusunda her çocuğa ilişkin puanlar kaydedilmiştir. Her çocuk için uygulama süresi ortalama 15 dakika sürmüştür.

Verilerin analizi: Araştırmanın verileri SPSS 13.0 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Akranları tarafından kabul edilme düzeyi ile çocukların okula uyum değişkenleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Tekniği uygulanmıştır. Akranları tarafından kabul edilme düzeyi ile çocukların okula uyum değişkenleri üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymak amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi'nden yararlanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Tablo 1. Akranlar tarafından kabul edilme düzeyi ile okulu sevme, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme düzeyleri arasındaki tanımlayıcı istatistikler ve korelasyonlar

	$\bar{x}$	ss	1.	2.	3.	4.	5.
1.Akran kabulü	106.3	18.14	--				
2.Okulu sevme	2.62	1.96	.35*	--			
3.İşbirlikli katılım	12.26	4.58	.31*	.37*	--		
4.Okuldan kaçınma	1.57	2.58	-.38*	-.31*	-.45*	--	
5.Kendi kendini yönetme	5.32	2.72	.31*	.36*	.37*	-.32*	--

n = 99 * p < .001

86

Tablo 1 göstermedir ki, akranlar tarafından kabul edilme düzeyi ile okulu sevme, işbirlikli katılım ve kendi kendini yönetme düzeyleri arasında olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur (p < .001). Akranlar tarafından kabul edilme düzeyi arttıkça, okulu sevme, işbirlikli katılım ve kendi kendini yönetme düzeylerinde de artış görülecektir. Benzer şekilde çocuklar akranları tarafından reddedildiklerinde de okula karşı sevgilerinde, sınıf içindeki işbirlikli katılım ve kendi kendini yönetme becerilerinde de düşüş olacaktır. Tablodaki diğer sonuca göre de akranlar tarafından kabul edilme düzeyi ile okuldan kaçınma düzeyi arasında olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur (p < .001). Şöyle ki, akranlar tarafından kabul edilme düzeyi artarken okuldan kaçınma düzeyi azalmaktadır. Akranlar tarafından kabul edilme düzeyi azalırken okuldan kaçınma düzeyi de artmaktadır. Tablo incelendiğinde, okula uyum değişkenleri arasında da anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Okulu sevme arttıkça işbirlikli katılım ve kendini yönetme artmakta; okuldan kaçınma azalmaktadır. İşbirlikli katılım arttıkça kendi kendini yönetme artmakta; okuldan kaçınma azalmaktadır. Bu sonuçlar, araştırma bulgularının kendi içinde de tutarlı olduğunu göstermektedir.

Değişkenler arasında çoklu birlikte doğrusallık sorunu olup olmadığını belirlemek için değişkenler arası korelasyonlara bakılmıştır. Bu amaçla yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Analizi sonuçları, çoklu birlikte doğrusallık sorunu olmadığını, 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği (alt ölçekleriyle birlikte) ve Resimli Sosyometri Ölçeği'nin birbirinden bağımsız olduğunu

göstermektedir. Bu sayede, basit doğrusal regresyon analizi varsayımlarının karşılandığı ortaya konulmuştur.

Tablo 2. Akranları tarafından kabul edilme düzeyleri ile okulu sevmeye, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme düzeyleri arasındaki Basit Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları

Değişkenler	β	t
Akran kabulü	-.35	-3.693**
Okulu sevmeye		
$R = .35 \quad R^2 = .12 \quad F(1, 97) = 13.642^{**}$		
Akran kabulü	.31	3.159*
İşbirlikli katılım		
$R = .31 \quad R^2 = .09 \quad F(1, 97) = 9.981^*$		
Akran kabulü	-.38	-4.012**
Okuldan kaçınma		
$R = .38 \quad R^2 = .14 \quad F(1, 97) = 16.094^{**}$		
Akran kabulü	-.31	3.151*
Kendi kendini yönetme		
$R = .31 \quad R^2 = .09 \quad F(1, 97) = 9.932^{**}$		

n = 99 * p < .05 ** p < .001

Tablo 2 incelendiğinde, akranlar tarafından kabul edilme düzeyinin, okula uyum ile ilgili okulu sevmeye, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme değişkenlerini ayrı ayrı anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir. Araştırmada yapılan her bir basit doğrusal regresyon analizinde, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir. Akranlar tarafından kabul edilme düzeyi, okulu sevmeye değişkeninin % 12'sini (p < .001), işbirlikli katılımın % 09'unu (p < .05), okuldan kaçınmanın % 14'ünü (p < .001), kendi kendini yönetme değişkeninin ise % 09'unu (p < .001) açıklayabilmektedir. Sonuçlara göre akranlar tarafından kabul edilme düzeyi, okula uyum değişkenleri içinde en yüksek düzeyde okuldan kaçınmayı yordayabilmektedir. Ardından okulu sevmeye, işbirlikli katılım ve kendi kendini yönetme değişkenleri gelmektedir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçları, küçük çocukların akranları tarafından kabul edilmelerinin, okula uyumlarını yordayıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Çocuklar, akranları tarafından kabul edildikçe, okulu sevmektedirler. Okuldaki etkinliklere işbirlikli katılımları artmaktadır. Kendilerini yönetme becerilerini daha sık göstermektedirler. Ayrıca okuldan daha az kaçınmaktadırlar. Bu sonuçlar, akranlar tarafından reddedilmenin de çocukların okulu daha az sevmelerine, etkinliklerde işbirlikli katılımı, kendini yönetme becerilerini daha az sergilemelerine ve okuldan daha çok kaçınmalarını ortaya koyacağını göstermektedir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının akran kabulünün okula uyum

üzerindeki etkisine ilişkin çalışmalar incelenmiş ve bu çalışmaların ortak noktalarından biri olarak sosyal yeterliliğin, akran ilişkilerini geliştireceği ve çocuğun okuldaki başarısı başta olmak üzere okula uyumunu da kolaylaştıracağı ifade edilmiştir (Johnson et al., 2000). Ladd (1990), eğitim-öğretim yılının başında akranlarıyla olumlu ilişkiler kuran çocukların, eğitim-öğretim yılı içinde okula yönelik kaygılarının azaldığını belirtmiştir. 5-6 yaş çocuklarının okula uyumlarının, sosyal becerileri açısından incelendiği bir çalışmada, çocukların sosyal becerileri kullanma sıklığının, okula uyumları üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir (Gülay, 2011). Sosyal beceriler, akran ilişkilerini kolaylaştırıcı, düzenleyici bir işleve sahiptir. Sosyal beceriye sahip olan çocuklar, akranlarıyla iyi ilişkiler kurabilecektir. Bu nedenle, araştırma sonuçlarının paralellik taşıdığı görülmektedir. Konu ile ilgili çalışmalar gerçekleştiren bazı araştırmacılar (Choi and Kim, 2003; Hay, 2006; Ladd and Burgess, 2001; Patterson-Mallin, 2003; Shepherd, 2008) da akranların çocuğa olumlu yaklaşımlarının sonuçları arasında okula uyumun da olduğunu ifade etmişlerdir. Akranların desteği, sevgisi, çocukların etkili akran ilişkileri kurmasını destekleyecektir. Uyumlu akran ilişkilerinin oluşturduğu sınıf atmosferi, çocukların okula kısa sürede alışmalarına, okulu sevmelerine de yardımcı olabilecektir. Ancak akranlarıyla sorun yaşayan, onlarla oyun oynama fırsatı bulamayan çocuklar, zamanla sıkılabilecektir. Bu çocuklar, kendilerini yalnız, dışlanmış hissedecekler ve sonuç olarak onların çekingen ya da saldırgan tepkiler geliştirmelerine yol açacaktır. İçeride ya da dışa dönük davranış sorunları, olumsuz akran etkileşimlerini devam ettirirken, çocuğun reddedilmesi, dışlanması da devamlılık gösterecektir. Akran kabulü okula uyumu desteklerken, akran reddi, uyumu engellemektedir. Kabul edilme-uyum ve reddedilme-uyumsuzluk arasında zamanla kısır döngü oluşabilmektedir.

Araştırmanın sonuçları, küçük çocukların akran ilişkilerinin, okula uyum açısından önem taşıdığını ifade etmektedir. Bu nedenle öncelikle okul öncesi eğitim öğretmenlerinin, dönem başından itibaren çocukların akran ilişkilerini geliştirici çalışmaları (sosyal beceri etkinlikleri, işbirlikli grup etkinlikleri) düzenli olarak gerçekleştirmeleri gereklidir. Bunun yanı sıra sosyometri, gözlem gibi tekniklerle çocukların akran ilişkilerinin yapısı ortaya konulmalıdır. Böylece akranları tarafından kabul edilen, reddedilen çocuklar ve akran grubunda kabul ve reddi belirleyici faktörler belirlenecektir. Öğretmenler, çocuk grubunu akran ilişkileri açısından ne kadar doğru ve iyi tanırlarsa, bireysel ve grup olarak ortaya çıkacak sorunları erken farketme ve etkili şekilde çözme konusunda başarılı olacaklardır. İleride konu ile ilgili Türkiye’de yapılacak araştırmalar açısından da bakıldığında, çocukların akranları tarafından kabul edilmelerinin yanı sıra okula uyum üzerinde etkili olabilecek farklı değişkenler de incelenmelidir. Daha çok çocuğun yer aldığı örneklem grupları ile boylamsal araştırmalar yapılmalıdır. Çocukların okul öncesi dönemdeki akranları tarafından kabul edilmelerinin, okula uyumlarının uzun süreli etkileri incelenmelidir.

Kaynakça

- Asher, S. R., Singleton, L. C, Tinsley B. R. and Hymel, S. (1979). A reliable sociometric measure for preschool children. *Developmental Psychology*, 15: 443-444.
- Beyazkürk, D., Anlık, Ş. ve Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 26: 13-26.

- Birch, S. H. and Ladd, G. W. (1997). The teacher-child relationship and children's early school adjustment. *Journal of School Psychology*, 35 (1): 61-79.
- Bradley, K. D. (2001). Group Entry Strategies as Socially Excluded Children as a Function Of Sex, Ethnicity, and Sociometric Status. Unpublished PhD. dissertation, The University of Texas, Texas, USA.
- Choi, D. H. and Kim, J. (2003). Practicing social skills training for young children with low peer acceptance: A cognitive-social learning model. *Early Childhood Education Journal*, 31 (1): 41-45.
- Denham, S. A. and Holt, R. W. (1993). Preschoolers' likability as cause or consequence of their social behavior. *Developmental Psychology*, 29: 271-275.
- Diesendruck, G. and Ben- Eliyahu, A. (2006). The relationships among social cognition, peer acceptance and social behavior in Israeli kindergarteners. *The International Society for the Study of Behavioral Development*, 30 (2): 137-147.
- Gülay, H. (2008). 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul: Türkiye.
- Gülay, H. (2010). Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Gülay, H. (2011). Anasınıfına devam eden 5-6 yaş çocuklarının okula uyumlarının sosyal beceriler açısından incelenmesi. *NWSA-E Journal of New World Sciences Academy*, 6 (1): 139-146.
- Gülay, H. ve Ekici, G. (2009). Okul öncesi çocuklarının okula uyum düzeyleri ile okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Özel sayı 17 (2): 383-392.*
- Hay, D. F. (2006). Yours and mine: Toddlers' talk about possessions with familiar peers. *British Journal of Developmental Psychology*, 24: 39-52.
- Ironsmith, M. and Poteat, G. M. (1990). Behavioral correlations of preschool sociometric status and the prediction of teacher ratings of behavior in kindergarten. *Journal of Clinical Child Psychology*, 19: 17-25.
- Johnson, C., Ironsmith, M., Snow, C. W. and Poteat, M. (2000). Peer acceptance and social adjustment in preschool and kindergarten. *Early Childhood Education Journal*. 27 (4): 207-212.
- Ladd, G. W. (1990). Having friends, keeping friends, making friends and being liked by peers in the classroom: Predictors of children's early school adjustment? *Child Development*, 61: 1081-1100.
- Ladd, G. W., Birch, S. H. and Buhs, E. S. (1999). Children's social and scholastic lives in kindergarten: related spares of influence ?. *Child Development*, 70 (6): 1373-1400.
- Ladd, G. W. and Burgess, K. B. (2001). Do relational risks and protective factors moderate the linkages between childhood aggression and early psychological and school adjustment? *Child Development*, 72 (5): 1579-1601.
- Ladd, G. W., Kochenderfer, B. J. and Coleman, C. C. (1997). Classroom peer acceptance, friendship, and victimization: Distinct relational systems that contribute uniquely to children's school adjustment ? *Child Development*, 68 (6): 1181-1197.
- Ladd, G. W. and Price, J. M. (1987). Predicting children's social and school adjustment following the transition from preschool to kindergarten. *Child Development*, 58: 1168-1189.
- Lindsey, E. W. (2002). Preschool children's friendships and peer acceptance: Links to social competence. *Child Study Journal*, 32 (3): 145-156.
- Önder, A. and Gülay, H. (2010). Reliability and validity of the Teacher Rating Scale of School Adjustment for 5-6 years of children. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2 (1): 204-224.
- Patterson-Mallin, M. J. (2003). The Impact of Maternal Expressiveness on Child Expressiveness and Sociometric Status. Unpublished PhD. Dissertation, De Paul University, Chicago, USA.
- Reijntjes, A., Stegge, H. and Terwogt, M. M. (2006). Children's coping with peer rejection. The role of depressive symptoms, social competence and gender. *Infant and Child Development*, 15: 89-107.
- Seven, S. (2010). Attachment and Social Behaviors in the Period of Transition from Preschool to First Grade. *Social Behavior and Personality*, 38 (3): 347-356.
- Shepherd, E. J. (2008). Intervening to Promote Social Skill Usage in Head Start Preschoolers: A Single Group Design Evaluation of Effectiveness. Unpublished PhD. dissertation. University of Maine, USA.

- Slaughter, V., Dennis, M. J. and Pritchard, M. (2002). Theory of mind and peer acceptance in preschool children. *British Journal of Developmental Psychology*, 20: 545-564.
- Soysal, Ş. ve Bodur, Ş. (2004). Bir büyüme masalı: Okul korkusu. *Türk Tabipler Birliği. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 13 (6): 234-236.
- Yeşil, D. (2008). Okul öncesi eğitim almış ve almamış öğrencilerin okula uyumlarının karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi. İstanbul: Turkey.

THE PREDICTIVE EFFECTS PEER ACCEPTANCE HAS ON SCHOOL ADJUSTMENT VARIABLES IN PRESCHOOL CHILDREN

Assist. Prof. Dr. Hülya GÜLAY
Pamukkale University-Turkey
hgulay@pau.edu.tr

Hatice ERTEN
Kızılcabölük HİA Preschool-Turkey
erten_hatice@hotmail.com

Extended Abstract

Purpose: The purpose of this study was to investigate the predictive effects the level of peer acceptance has on school adjustment variables in preschool children. To fulfill the purpose we answered the questions stated following: Does the level of peer acceptance of children have a predictor effect on the level of school liking? Does the level of peer acceptance of children have a predictor effect on the level of collaborative participation? Does the level of peer acceptance of children have a predictor effect on the level of school avoidance? Does the level of peer acceptance of children have a predictor effect on the level of self-directedness?

Method: A relational survey method, whose purpose is to establish the predictive effect the level of peer acceptance of preschool children has on school adaptation variables, was used for this study. 99 children, between the ages of 5 and 6, attending nurseries of governmental primary schools run by The Ministry of Education located in central district of province Denizli, established the sample group for the study. The Picture Sociometry Scale and the Teacher Rating Scale of School Adjustment were used in this study. The Teacher Rating Scale of School Adjustment for 5-6 Year Olds was completed by the preschool teachers. The Picture Sociometry Scale was applied to the children individually by the researchers. Research data was analyzed with SPSS 13.0 package programme. The Pearson Product-Moment Correlation Coefficient and simple linear regression methods were used to analyze the data.

Findings: There was a significant positive relationship between the level of peer acceptance and the level of school liking, collaborative participation and self-directedness. As the level of peer acceptance increased so did the levels of school liking, collaborative participation, and self-directedness. In the same way, in circumstances where children were rejected by their peers, the level of school liking, collaborative participation, and self-directedness decreased accordingly. Another result indicated that there was a significant negative relationship between the level of peer acceptance and the level of school avoidance. Namely, as the level of peer acceptance increased, the level of school avoidance decreased; and vice versa. Results proved that the level of peer acceptance had a significant predictive effect on school adaptation variables individually; school liking, collaborative participation, school avoidance, and self-directedness. According to the results, school avoidance is the most highly predictable school adjustment variable by peer acceptance; following school avoidance are the variables school liking, collaborative participation, and self-directedness

Results and Suggestions: The results illustrate that peer relations of young children carry great importance in terms of school adjustment. Hence, this is the reason why preschool teachers should start peer relation developing activities (social skills activities, cooperative group activities) at the beginning of term, and continue them on a regular basis. Additionally, techniques such as sociometry and observation should be carried out to monitor the structure of the peer relations between children. In terms of future relevant studies to be carried out in Turkey, various variables that could affect school adjustment, other than peer acceptance, should be analyzed. In further studies, the number of children in the sample group should be increased, and the longitudinal studies should be studied in order to assess the long-term effects peer acceptance has on the school adjustment of preschool children.

Key words: Peer Acceptance, School Adjustment, Preschool Children.

